

ВІДГУК

офіційного опонента Рожної Вікторії Василівни на дисертацію Ситайла Олексія Івановича на тему «Застава як захід забезпечення кримінального провадження», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дослідження застави як заходу забезпечення кримінального провадження обумовлюється загальною актуальністю запобіжних заходів, не пов'язаних з ізоляцією особи, що сформувалась внаслідок демократизації та гуманізму як основних векторів розвитку сучасного кримінального процесу, удосконалення правових норм, які регулюють різні його сфери, зокрема і сферу застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Поступовий розвиток і трансформація суспільного та політичного життя країни реанімували заставу як запобіжний захід, який останніми роками став застосовуватись усе частіше, а також набув значення не лише окремого виду запобіжного заходу, а й альтернативи триманню під вартою, що застосовується і до осіб, підозрюваних, обвинувачених у вчиненні тяжких та особливо тяжких злочинів.

Через застосування застави як запобіжного заходу не лише здійснюється реалізація засади забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, досягається зниження рівня кримінально-правової репресії відносно осіб, які ще не визнані винуватими у вчиненні кримінального правопорушення, а й, як справедливо зазначає здобувач, скорочуються витрати держави на утримання підозрюваних, обвинувачених у слідчих ізоляторах, здешевлюється вартість усього кримінального провадження (с. 15 дисертації, с. 1 автореферату).

Незважаючи на достатньо високий потенціал застави як заходу забезпечення кримінального провадження, а також його належну

ефективність, частка застави серед запобіжних заходів, які щорічно застосовуються в Україні, традиційно залишається невеликою.

Так, за даними дослідження, проведеного у 2019 році за підтримки Програми USAID «Нове правосуддя» Українським центром суспільних даних у партнерстві з Центром демократії та верховенства права, найбільш поширеним видом запобіжного заходу як у цілому, так і щодо абсолютної більшості категорій злочинів є тримання під вартою, незважаючи на те, що він є винятковим та найбільш суворим запобіжним заходом. У той же час, найменше обираються такі види запобіжних заходів, як особиста порука та застава. Як мінімум, удесятеро застава поступається домашньому арешту, який часто застосовується також як альтернатива триманню під вартою.

Отже, можна погодитись із дисертантом у тому, що цей запобіжний захід так і не став найбільш ефективним та дієвим серед інших запобіжних заходів, не перейшов з розряду ексклюзивних у категорію найпоширеніших, не зміг стати реальною альтернативою триманню під вартою, витіснити останню з перших позицій (с. 16 дисертації, с. 1 автореферату).

Очевидно, причинами цього є усе ж таки неоднозначне ставлення, насамперед суб'єктів правозастосування, до застави як заходу забезпечення кримінального провадження, наявність ряду невирішених проблем, що мають не лише теоретичне, а й практичне значення.

Так, зокрема згідно з даними проведеного дисертантом анкетування 33,3 % опитаних слідчих, 40,9 % прокурорів і 11,5 % слідчих суддів вважають заставу неефективним запобіжним заходом через наявність побоювання, що підозрюваний, обвинувачений переховуватиметься від слідства та суду, у зв'язку з чим вони не готові ініціювати процедуру її обрання (с. 34 дисертації).

Подекуди формальний підхід до вирішення питання про застосування застави, про визначення розміру застави, невизначення процесуального статусу заставодавця, невирішення питання щодо з'ясування джерела походження коштів, внесених підозрюваним, обвинуваченим, заставодавцем як предмета застави, знижує ефективність застосування цього запобіжного заходу, породжує недовіру до правосуддя і справедливості ухвалених процесуальних рішень.

Тому сучасне комплексне наукове осмислення інституту застави та практики його застосування, розробка науково обґрунтованих пропозицій

щодо вдосконалення норм кримінального процесуального законодавства України у цій сфері є вкрай важливими та актуальними.

І у цьому аспекті дослідження співвідношення застави з іншими запобіжними заходами та виокремлення її переваг над ними, з'ясування сутності застави, її сучасної нормативної моделі, виділення доктринальних та прикладних проблем щодо застосування цього заходу та формулювання шляхів їх вирішення, визначення системних процесуальних гарантій забезпечення прав та законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, заставодавця тощо, здійснені О.І. Ситайлом, безумовно є актуальними та мають неабияку практичну цінність.

Відзначаючи актуальність теми дисертації О.І. Ситайла, слід вказати, що вона ґрунтується на основних положеннях Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021, Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 р. № 231/2021, відповідає Пріоритетним напрямкам розвитку правової науки на 2016–2020 роки, затвердженим рішенням Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., в частині «Правові механізми забезпечення і захисту прав та свобод людини» (п. 4). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Академії адвокатури України (протокол № 4 від 22.02.2016 р.).

Вивчення дисертації, автореферату та наукових публікацій свідчить про логічну структуру роботи, що дало можливість дисертанту всебічно й повно дослідити задекларовану тему.

Здобувачем, з погляду опонента, правильно сформульовані об'єкт і предмет дослідження. Він продемонстрував знання сучасних наукових методів пізнання (с. 18–19 дисертації, с. 3–4 автореферату), засвідчив вміння їх правильного застосування, що позитивно відбилося на результатах дисертаційного дослідження, підтверджує його наукову обґрунтованість і новизну розроблених теоретичних висновків і науково-практичних рекомендацій, що виносяться на захист.

Аналіз дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що мета, яку ставив перед собою дисертант, а саме – комплексний аналіз, обґрунтування і розробка положень теоретичного та практичного характеру, пов'язаних із застосуванням застави в кримінальному провадженні, а також формулювання

науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування в аспекті предмета дослідження (с. 17 дисертації, с. 2 автореферату) – загалом ним досягнута.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність.

Результати дисертаційного дослідження О.І. Ситайла є достатньо аргументованими, а тому і переконливими, вони одержані завдяки широкому використанню різноманітних методів наукового дослідження, аналізу масиву нормативно-правових актів, у тому числі міжнародного характеру, законодавства інших країн, наукових праць в галузі теорії права, міжнародного права та кримінального процесу.

При написанні роботи автор проаналізував значну кількість джерел (321 найменувань), ґрунтовно та критично вивчив роботи не лише українських правників, а й зарубіжних, що дало йому змогу вирішити важливу наукову задачу, дати відповіді на актуальні й суттєві питання, сформулювати пропозиції та рекомендації з подальшого вдосконалення теоретичних і нормативно-прикладних основ застосування застави у кримінальному провадженні.

Достовірність і обґрунтованість зроблених у дисертації висновків забезпечується емпіричними даними, зокрема результатами анкетування 90 професійних суб'єктів кримінального провадження Київської, Житомирської та Сумської областей (42 слідчі Національної поліції, 22 прокурори, 26 слідчих суддів), матеріалами 74 кримінальних проваджень, статистичними даними судової влади та органів прокуратури за 2017–2020 рр., власним досвідом роботи здобувача суддею.

Підтвердженням достовірності наукових положень і висновків, викладених в дисертації, також є належна методологія дослідження. Виконана робота ґрунтується на загальному діалектичному методі пізнання соціальних явищ та процесів, відповідно до якого проблеми, що вирішуються в дисертації, розглядаються в єдності їх соціального змісту та правової форми. Під час дослідження автором використовувалися й інші методи дослідження, такі як: порівняльно-правовий, системно-структурний, формально-юридичний, логіко-нормативний та моделювання, соціологічний, статистичний та ін.

Таким чином, обґрунтованість та достовірність одержаних дисертантом результатів, сформульованих висновків і пропозицій забезпечені завдяки використанню широкого кола наукових джерел, різноманітних методів наукового та практичного аналізу. Постановка завдань, визначення об'єкту, предмету та мети наукового пошуку є чіткими і зрозумілими та цілком відповідають загальним вимогам. Задачі та мета наукової праці здобувачем загалом досягнуті.

Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Робота О.І. Ситайла є самостійним завершеним монографічним дослідженням, в якому наведено вирішення наукового завдання, що полягає у комплексному аналізі проблем нормативно-правового та прикладного характеру, пов'язаних із застосуванням застави в кримінальному провадженні, обґрунтуванні нових концептуальних положень і висновків, наданні практичних рекомендацій та пропозицій з досліджуваних питань.

Серед наукових положень та висновків, які характеризуються науковою новизною, слід відзначити, зокрема такі:

- доведено необхідність та доцільність з метою більш широкого та ефективного застосування застави використовувати її не лише як самостійний запобіжний захід, а й в сукупності з іншими запобіжними заходами, такими як домашній арешт чи особиста порука, при цьому комбінування зазначених запобіжних заходів не може поєднуватися із запобіжним заходом у вигляді тримання під вартою;

- визначено місце заставодавця в кримінальному провадженні, нормативне врегулювання його процесуального статусу, гарантії захисту його прав та законних інтересів, алгоритм дій слідчого, прокурора в разі відмови заставодавця від відповідного процесуального статусу;

- удосконалено наукові підходи щодо підстав застосування застави, їх класифікації на загальні, які регламентовано ч. 2 ст. 177 КПК України, та спеціальні (юридичні), які передбачають винесення ухвали слідчого судді, суду щодо: застосування запобіжного заходу у вигляді застави; застосування застави як альтернативи триманню під вартою; зміни певного запобіжного заходу на заставу;

- удосконалено наукові підходи щодо системності гарантій дотримання прав та законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, заставодавця при

застосуванні застави, що охоплюють: визначену законом кримінальну процесуальну форму застави; установлені законом процесуальні дії сторони обвинувачення та суду, які виконують свої контрольно-наглядові функції при застосуванні застави; визначені законом процесуальні права підозрюваного, обвинуваченого, заставодавця;

– дістали подальшого розвитку теоретичні напрацювання щодо співвідношення застави з іншими запобіжними заходами, переваг застави, недопустимості розширення кола заставодавців за рахунок введення в кримінальний процес інституту професійних заставодавців;

– пропозиції щодо системи змін і доповнень до чинного КПК України стосовно процесуальної регламентації застосування застави в кримінальному провадженні, удосконалення правового становища учасників кримінального провадження, які беруть участь у процесі застосування застави. Зокрема, запропоновано доповнити КПК України статтею 72² «Заставодавець», а також унести зміни та доповнення до ч. 9 ст. 135, п. 7 ч. 1 ст. 178, ст. 182, ч. 1 ст. 193, ст. 194 КПК України.

Висловлене вище підтверджує наукову обґрунтованість та достовірність зроблених в дисертації теоретичних висновків і науково-практичних рекомендацій.

Практичне значення результатів дослідження.

Одержані автором результати дисертаційного дослідження можуть бути використані за різними напрямками правової діяльності. Уся сукупність теоретичних та практичних висновків дослідження О.І. Ситайла свідчить про те, що вони є певним внеском у сучасну науку, оскільки розширюють і поглиблюють уявлення про сутність та зміст застави як заходу забезпечення кримінального провадження.

Викладені дисертантом в роботі положення, сформульовані ним висновки та пропозиції можуть бути використані у:

– законотворчій роботі (при внесенні змін і доповнень до кримінального процесуального законодавства України з питань застосування застави в кримінальному провадженні);

– правозастосовній сфері (в діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та суду);

– освітньому процесі (під час проведення усіх видів занять з відповідних навчальних дисциплін, підготовки лекцій, навчальних програм,

відповідних розділів підручників, посібників і методичних рекомендацій).

Дисертація має чітку структуру: складається зі вступу та трьох розділів, кожен з яких поділяється на відповідні підрозділи, залежно від висвітлених питань, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Розділ 1 «Застава в системі заходів забезпечення кримінального провадження: теоретико-доктринальний аспект» складається з трьох підрозділів, в яких автор послідовно аналізує місце застави в системі заходів забезпечення кримінального провадження; правову природу, значення та системну характеристику застави як запобіжного заходу; визначає та характеризує специфіку діяльності суб'єктів, як тих, які її застосовують, так і щодо яких вона застосовується, а також природу правовідносин між ними (с. 24–73 дисертації).

Слід підтримати дисертанта у тому, що він виділяє матеріальні та морально-психологічні компоненти впливу застави на підозрюваного чи обвинуваченого. Так, матеріальний компонент впливу на зазначену особу полягає в обмеженні її фінансової незалежності без позбавлення свободи та права вибору поведінки. Морально-психологічний компонент включає в себе моральний борг підозрюваного, обвинуваченого перед заставодавцем, необхідність виконання визначених обов'язків через побоювання бути підданим більш суворому запобіжному заходу в разі неналежної поведінки та порушенні умов застави. При цьому, ступінь визначених компонентів впливу застави на дії підозрюваного чи обвинуваченого, досягнення відповідної мети запобіжного заходу в кожному випадку є індивідуальними (с. 31 дисертації).

Полемізуючи з рядом науковців, ґрунтуючись на нормах чинного КПК України, дисертант формулює поняття застави (с. 41 дисертації), елементи процесуального механізму її застосування (с. 41–44 дисертації).

Позитивної оцінки та схвалення заслуговує позиція дисертанта щодо унеможливлення звільнення підозрюваного, обвинуваченого під заставу на підставі тяжкості злочину (с. 46–47 дисертації), а також проведений ним аналіз правових позицій ЄСПЛ щодо застосування застави в кримінальному провадженні (с. 52–53 дисертації).

У межах п. 1.3 автор досліджує специфіку діяльності суб'єктів, які як застосовують заставу, так і щодо яких вона застосовується, а також природу правовідносин між ними, наголошуючи, що основним критерієм для

визначення такого учасника як заставодавець є, з одного боку, ступінь відповідальності підозрюваного, обвинуваченого перед заставодавцем, з іншого боку, ступінь впливу заставодавця на самого підозрюваного, обвинуваченого, готовність нести матеріальну відповідальність за невиконання підозрюваним, обвинуваченим визначених обов'язків.

У другому розділі «Правове регулювання механізму застосування, зміни та скасування застави в кримінальному провадженні» автором досліджено загальну організацію процесу обрання та застосування застави, визначено та охарактеризовано мету, підстави та умови застосування цього запобіжного заходу, порядок застосування та особливості внесення застави, питання щодо її зміни та повернення (с. 77–129 дисертації).

У цій частині роботи дисертантом вказується на те, що підстави застосування застави слід класифікувати на загальні, які регламентовано ч. 2 ст. 177 КПК України, та спеціальні (юридичні), які передбачають винесення ухвали слідчого судді, суду щодо: застосування запобіжного заходу у вигляді застави; застосування застави як альтернативи триманню під вартою; зміни певного запобіжного заходу на заставу (ч. 3 ст. 183, ст. 196, ч. 4 ст. 201, ч. 4 ст. 202 КПК України).

Доводиться, що існують різні аспекти у вирішенні питання щодо застосування застави, а саме: імовірний – визначає можливу поведінку та дії підозрюваного чи обвинуваченого; достовірний – заснований на реальних даних щодо діянь, учинених підозрюваним, обвинуваченим і спрямованих на створення перешкод під час досудового розслідування чи судового провадження (с. 86 дисертації).

Дисертантом обґрунтовано та сформульовано загальні і спеціальні умови застосування запобіжних заходів (с. 89–90 дисертації), визначено етапи (стадії) застосування застави та надано їх характеристику (с. 91–102 дисертації), сформульовано пропозиції щодо удосконалення порядку зміни застави, а також її повернення (с. 117–129 дисертації).

У третьому розділі «Кримінальні процесуальні гарантії забезпечення прав та законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, заставодавця та зарубіжний досвід застосування застави» дисертант розглядає процесуальний порядок забезпечення під час досудового розслідування та судового провадження прав та законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, заставодавця при застосуванні застави, а

також особливості застосування цього запобіжного заходу за кримінальним процесуальним законодавством деяких пострадянських та зарубіжних країн (с. 133–172 дисертації).

Дисертант вірно зазначає, що основними процесуальними гарантіями дотримання прав та законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, заставодавця при її застосуванні, передусім є: 1) визначена законом кримінальна процесуальна форма застави; 2) установлені законом процесуальні дії сторони обвинувачення та суду, які виконують свої контрольно-наглядові функції при застосуванні застави; 3) визначені законом процесуальні права підозрюваного, обвинуваченого, заставодавця (с. 134–135 дисертації, с. 12 автореферату).

Теоретичне та практичне значення має сформульована автором система етапів діяльності прокурора в механізмі застосування застави та дотриманні прав і законних інтересів підозрюваних чи обвинувачених (с. 137–139 дисертації).

Заслугує підтримки позиція О.І. Ситайла щодо запровадження можливості використання застави не лише як самостійного запобіжного заходу, а й у сукупності з іншими запобіжними заходами, такими як домашній арешт чи особиста порука (с. 145 дисертації, с. 12 автореферату).

Слід позитивно оцінити і здійснене автором у межах п. 3.2 дисертації порівняльно-правове дослідження процесуального механізму застосування застави у деяких пострадянських країнах та країнах Європейського Союзу, США та Англії.

У результаті проведеного дослідження здобувачем запропоновані та сформульовані пропозиції щодо удосконалення чинного КПК України в контексті розглядуваних у роботі питань.

На закінчення кожного розділу і всієї дисертації загалом О.І. Ситайлом наводяться висновки, в яких конкретно характеризується зміст розглянутих питань (с. 73–76, 129–132, 173–174, 175–178 дисертації).

У публікаціях здобувача достатньо відображені всі розділи дисертаційного дослідження.

Зроблені О.І. Ситайлом наукові висновки мають вагому аргументацію, є належним чином обґрунтованими і характеризуються високим рівнем достовірності. Крім розглянутих вище, в роботі містяться й інші положення, висновки, рекомендації, які в сукупності і забезпечують цілісність

проведеного дослідження, результати якого апробовані на п'яти міжнародних науково-практичних конференціях та опубліковано в одинадцяти наукових роботах, з яких 5 статей у наукових фахових виданнях, одна стаття в закордонному періодичному науковому виданні (с. 6, 16–17 автореферату).

Оформлення дисертації відповідає усім вимогам, що пред'являються до цього виду робіт. Структура є цілком логічною, розкриття змісту послідовним.

Автореферат дисертації відповідає її змісту, а саме відображає основні положення та результати дослідження, які наведені в тексті роботи.

Матеріал дисертації викладено логічно, послідовно, з необхідним співвіднесенням загальних та конкретних питань, формулюванням необхідних наукових дефініцій відповідно до обраної тематики, грамотно, літературною українською мовою, стиль викладу матеріалу – науковий.

Зміст дисертації свідчить про те, що автор виконав поставлене наукове завдання, показавши при цьому глибокі знання наукової літератури, чинного вітчизняного та зарубіжного законодавства, вміння їх всебічно аналізувати, переконливо обстоювати власну точку зору.

Дисертація та автореферат відповідають зазначеній спеціальності: 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження О.І. Ситайла, слід вказати на його окремі положення, які викликають сумніви або потребують додаткового аргументування і можуть стати предметом наукової дискусії:

1. На с. 53 дисертації автор на підставі аналізу правових позицій ЄСПЛ щодо застосування застави в кримінальному провадженні формулює певні особливості застосування застави, серед яких, зокрема положення про те, що тяжкість обвинувачення не є вирішальним чинником для обґрунтування розміру застави, а рішення щодо розміру застави має прийматися з урахуванням обставин, які стосуються обвинуваченого та його майна, а не можливих розмірів збитків.

Разом із тим, як відомо, ч. 5 ст. 182 КПК України пов'язує межі розміру застави саме із тяжкістю злочину. За цим же критерієм відповідно до ст. 299 КПК України застава не може застосовуватись під час досудового розслідування кримінальних проступків.

Тяжкість покарання, що загрожує відповідній особі, а також розмір майнової шкоди, у завданні якої підозрюється, обвинувачується особа вказані серед обставин, що мають враховуватись при обранні запобіжного заходу (п. 2, 11 ч. 1 ст. 178 КПК України). До того ж, і сам здобувач, аналізуючи судову практику, на с. 141 дисертації вказує тяжкість покарання на першому місці серед найбільш серйозних ризиків, які враховуються під час прийняття відповідного рішення.

Чи вважає дисертант, що норми чинного КПК України враховують особливості застосування застави, що відповідають загальному підходу ЄСПЛ з цього питання? Чи не вбачає він необхідності внесення змін до КПК України в цій частині? Бажано ці питання більш детально висвітлити під час захисту роботи.

2. На с. 63 дисертації дисертант вказує, що основою процесуального статусу заставодавця є такі елементи, як права, обов'язки та процесуальна відповідальність. Однак надалі, формулюючи на с. 72–73 дисертації положення пропонованої до КПК України статті 72² «Заставодавець», автор не формулює положень щодо процесуальної відповідальності заставодавця.

3. Запропонований дисертантом на с. 91 дисертації процесуальний механізм застосування застави лише відображає випадки її застосування як самостійного запобіжного заходу, однак не випадки застосування застави як альтернативи триманню під вартою.

4. На с. 98 дисертації автор розглядає вагомість наявних доказів про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення, як одну із обставин, що відповідно до ст. 178 КПК України враховуються при обранні запобіжного заходу.

При цьому дисертант фактично ототожнює вагомість доказів з їх достатністю, наголошує, що сутність доказів, викладених у клопотанні про застосування застави, слідчий суддя, суд не досліджують, і погоджується із іншим автором в тому, що слідчий суддя, суд у цьому випадку фактично перевіряє кількісну складову доказів, а не якісну.

Варто зауважити, що на відміну від ознак доказів, які відповідно до ч. 1 ст. 94 КПК України встановлюють під час їх оцінки (кожний доказ із позиції належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з огляду на достатність і взаємозв'язок для прийняття відповідного

процесуального рішення), зміст вагомості доказів і критерії її встановлення у цьому Законі не визначено.

На погляд опонента, у будь-якому разі вагомість доказів, можливо і як елемент їх достатності, характеризується відносною важливістю, яка має бути надана кожному доказу під час вирішення того, чи було доведено певне твердження за його допомогою чи ні. Це є якісною, а не кількісною оцінкою доказів, що залежить від їх точності, достовірності, надійності джерела і т.п. Вагомість є досить суб'єктивним критерієм, що залежить від дійсної якості та характеристик конкретного доказу, а також від якості інших наявних доказів того самого факту.

Водночас висловлені зауваження не торкаються загального концепту дослідження, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації і не знижують її високого наукового рівня.

ВИСНОВОК

Дисертаційне дослідження Ситайла Олексія Івановича на тему: «Застава як захід забезпечення кримінального провадження» відповідає науковій спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Воно є цілісним і завершеним монографічним дослідженням актуальної для науки проблеми. Це дослідження дало можливість одержати важливі науково обґрунтовані результати, які визначають теоретичні й нормативно-прикладні основи застосування застави як запобіжного заходу.

За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та практичною значущістю одержаних результатів, а також за авторськими публікаціями ця робота є внеском в розвиток вітчизняної науки в галузі кримінального процесу та криміналістики; судової експертизи; оперативно-розшукової діяльності.

Дисертація та її автореферат відповідають вимогам п. 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (із змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 656) та кваліфікаційним вимогам Міністерства освіти і науки України, що пред'являються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, а автор цього дослідження –

Ситайло Олексій Іванович на основі прилюдного захисту заслуговує присудження наукового ступеня – кандидат юридичних наук.

Офіційний опонент:

прокурор відділу розвитку напрямів

кримінально-правової політики

управління стратегічного планування

Департаменту кримінально-правової політики

та захисту інвестицій Офісу Генерального прокурора

кандидат юридичних наук, доцент

В.В. Рожнова

**Начальник управління роботи з кадрами
Департаменту кадрової роботи та державної служби
Офісу Генерального прокурора**

Н.В. Зайцева

